

Groep mooie fokhennen.

Samen met enkele leden van de vereniging 'Speciaalclub voor tamme park- en watervogels' mochten we op hokbezoek bij Carl Augustinus de absolute grootmeester bij de kalkoenen. Deze meervoudig nationaal en Europees kampioen kweekt op een bijna professionele manier zijn dieren.

Tekst en foto's: Wilfried Lombary

Carl woont in Wiekevorst, een Kempisch dorp in België

Dat is een kleine typische landelijke gemeente in België waar tot ver in de 20ste eeuw landbouw en veeteelt het belangrijkste middel van bestaan was. Het is een deelgemeente van Heist-op-den-Berg, gelegen in het zuiden van de provincie Antwerpen in de driehoek Antwerpen-Mechelen-Aarschot. Door zijn twee befaamde en zeer druk bezochte kapellen mag Wiekevorst een 'dorp van Maria' genoemd worden.

Wie is Carl Augustinus

De vijftigjarige Carl is beroepsmatig leraar houtbewerking aan een technische school en dus handig met het bouwen van hokken, kooien en broedmachines. Daardoor beschikt hij over een zee aan vrije tijd en veel vakantie. In een normale 'nine-to-five' job zou hij zijn hobby nooit zo kunnen uitoefenen. Hij staat er altijd bij alsof het succes hem overkomen is, maar dat is eerder ongemak voor emoties dan nederigheid. Carl is een winnaar en eerder een

goudhaantje die in zijn vreugdetafereel niet verder komt dan wat beschaafd handgeklap. Dus eerder iemand voor slow dan voor de ophitsende rock and roll. In zijn jeugd groeide hij op onder de kerktoeren in een voorstadje van Antwerpen. Met zo'n profiel scoor je vandaag allerminst. Carls jeugdregio verhinderde hem niet om een prachtige internationale kalkoenencarrière op te bouwen.

Hoe werkt zijn fokkerij?

Zijn eerste kalkoenrassen waren de Amerikaanse bronskalkoen, de Narragansett, Bourbon Red, White Holland en Amerikaanse zwarte kalkoen. Omdat 'goed' niet genoeg was voor hem bleven na een tijd alleen de Amerikaanse bronskalkoen en de Narragansett over. Hij wilde zich met veel overgave en kennis op die rassen focussen en specialiseren. Carl stond in die jaren nog als een gesloten oester in het leven, maar vrouwlief, kind en kalkoenen braken de schelp open. Achteraf bleek dat een prima keuze. Dat bewijzen al zijn mooie (catalogi) successen op grote kleindierenshows.

Groepje prachtige fokhanen.

De hennen in hun afzonderlijke kooien voorzien van hun zadelmatje.

Kuikens onder de warmtelampen.

Selectie en voorbereiding ouderdieren begint in december

Hij fokt in fokgroepen die bestaan uit twee volle broers en twee tot drie zusters als moederdieren. De voorselectie gebeurt op basis van gewicht, type, tekening, kleur, voor-geschiedenis en ouders. Het doel van die fokgroepen is het vinden en zoeken naar een evenredige kwaliteit tussen broers en zusters. De hanen krijgen geleidelijke bijverlichting tot 14 uren die bereikt wordt tegen eind december. De hennen krijgen eveneens geleidelijke bijverlichting tot 14 uren, te bereiken tegen half januari. Ze worden ook voorzien van een juten zadelmatje om veer- en andere rugbeschadiging te voorkomen. De nagels van de hanen zijn immers sterk en lang.

Foksysteem

Hij hanteert een vorm van piramideteelt waarvan de basis stevig en gekend is. De hennen en hanen zitten in individuele kooien met een tussengang op een ondergrond die bedekt is met koolzaadstro. Zo kunnen de hanen en hennen elkaar steeds zien en komt van het ene het andere. Dat is toch de bedoeling van het schimmige maar doeltreffende verleidingsspel. De hanen paren met hennen (tot 12) uit verschillende moeders. Iedere hen komt aan de paarbeurt en dat op basis van gedragingen tot bereidwilligheid. Het koppel wordt dan vrij en samen in de tussengang gelaten. Hier geen wilde rituelen en verkrachtingen maar een paring met wederzijdse toestemming. Een kalkoenhaan is nu eenmaal een echte 'Engelse gentlemen' en kan zich als dusdanig ook gedragen en beheersen. Voordeel is dat er nooit discussie kan zijn van wie elk ei is. Maar ook een betere bevruchting en een paring die niet tijdgebonden is. Fokhanen niet ouder dan maximaal 3 jaar. In totaal wordt er gekweekt met 60 ouderdieren. Sommige hennen leggen 2 eieren per dag. In alle fokkooien is er een lagedruk waterleiding en het voer in silo's van 5 kg.

Verzamelen van broedeieren

De hennen beginnen met leggen in de derde en vierde week van januari. Alle ei- en leggegevens worden per hen digitaal genoteerd. Hier gelden ook strenge selectiecriteria. De hoeveelheid eieren moet minstens 60% zijn, wat wil zeggen dat op 60 legdagen de hen minstens 36 eieren moet leggen. Dat weetje is noodzakelijk voor zijn selectie van de toekomstige jonge fokhanen. Want de eiafzet is erfelijk en dus zeer belangrijk. De toekomstige fokhanen komen dan ook uit de

beste legsters. Ook de eivorm, schaalkwaliteit en gewicht worden nagekeken en genoteerd. Die gegevens worden allemaal in een computerprogramma gestopt. Om de 14 dagen worden broedeieren in de broedmachines geplaatst.

Broeden

Kalkoeneieren uitbroeden is een specialiteit waar veel fokkers grote problemen mee hebben. Carl heeft vijf zelfgemaakte automatische motorbroeders en dito uitkomstbakken. Die zijn uitzonderlijk gemaakt en specifiek voor het uitbroeden van kalkoeneieren. Zo zijn de draagsystemen aangepast aan de vorm en de grootte van de eieren. In commerciële machines is er in de uithoeken nog een verschil van 1°C te meten. In zijn machines is dat amper nog 0,1°C, wat een enorme meerwaarde blijkt te zijn. Hij start op 38°C en vanaf dag drie op 37,7°C. Na 14 dagen produceren de eieren zelf warmte en mag de maximale schaaltemperatuur niet hoger worden dan 39,5°C. Het ideale vochtgehalte is 55% die hij bij het aanpikken geleidelijk opvoert tot 85%. De eieren worden tot dag 24 tweemaal per dag omgekeerd. Omdat kalkoeneieren groot zijn is het verluchten (CO₂) vanaf het aanpikken 2 tot 4 maal daags noodzakelijk. In de machines worden de eieren met de bolle kant omhoog geplaatst. De eieren van iedere hen worden in afzonderlijke vakjes geplaatst. Tijdens het broeden worden de eieren automatisch verneveld. Op de grond van de broedkast is er een 1 cm dik dekentje om het uitglijden te voorkomen. Aan het einde van de legperiode zit er minder kalkvorming in de eieren en worden de broedomstandigheden wat aangepast. Bij het einde van het broeden mag het vochtverlies niet hoger dan 16% zijn. Na de uitkomst verhuizen de kuikens naar een couveusekast (koolzaadstro) waar ze nog een halve dag in zitten. Dat koolzaadstro voorkomt kromme poten en tenen. De minimale broeduitkomst moet ongeacht het winter of zomer is minstens 85% zijn. De verdere opfok gebeurt op koolzaadstro of bleke stofvrije schaafrullen met een geleidelijke temperatuurafbouw. Het water komt via een lagedruksysteem en het voer in silobakjes. Tip: hou kalkoenkuikens nooit op roosters want hun tenen zullen bezaaid worden met blaren. Probeer ook nooit kuikens uit het ei te pellen want het eivlies is zeer sterk.

Opfok kuikens tot 4-6 weken

De eerste twee dagen lopen ze op papier en eten van de grond. Kalkoenkuikens vinden soms het voer niet in

voerbakjes of fonteinen. Onder de warmtelamp is het 42-43°C. Bij de geboorte zijn de geslachten nog niet te herkennen, dat kan pas na zes weken aan de kop en de hals. Tot 1/3 van de eendagskuikens wordt verkocht, de hennetjes voor de sier of het ei en de hanen voor het vlees.

Opfok kuikens vanaf 5 tot 7 weken

Vanaf die leeftijd verhuizen de kuikens naar de buitenstallen met een ondergrond van stro. Een warmtelamp is aanwezig als back-up voor eventuele koude of natte weersomstandigheden. Water rechtstreeks via de waterleiding en voer via een silo. Bij mooi droog weer mogen ze al na zes weken naar buiten in het korte groene gras. In die supergroene oase en in de schaduw van vele kersenbomen worden na vier maanden de geslachten afzonderlijk geplaatst. Die speciale kersenbomen verschillen van soort om op vele tijdstippen over vallende kersen te beschikken. Carl las in een oud document over vroegere kalkoenenfok dat grote toenmalige kalkoenfokkerijen hun dieren lieten lopen onder kersenbomen. Het doel was om wormbesmetting tegen te gaan. Blijkbaar zit in kersen een product die de wormen helpt afdrijven. Omdat alle beetjes helpen en het zeker niet schaadt werden die bomen aangeplant en ze zorgen ook voor schaduw die nodig is om de veerkleur minder te laten bleken.

Vanaf 8 weken is er geen bijverwarming meer

De dieren krijgen brede zitstokken en blijven overdag buiten ongeacht het weer. Ze worden 's avonds altijd opgesloten met medewerking van zijn twee getrainde Mechelse herders. Die lopen tussen de jonge kalkoenen en hoeden de dieren. Blijkbaar houden ze ook de vossen en roofvogels op een veilige afstand. Op die leeftijd kunnen de hanen van de niet geselecteerde hennen al weg. En worden er ongeveer 10 zonen per geselecteerde hen en 10 dochters per grootmoeder aangehouden. Elke 14 dagen is er gewichtcontrole waarbij hij de typische S-groei-curve of de 10% regel hanteert. Alles boven of onder die curve mag verdwijnen. Hij blijft in contact met kopers van zijn dieren om navraag te kunnen doen over het latere reilen en zeilen ervan. Er kan ook begonnen worden met een selectie op kleur, tekening, gewicht en type. Vanaf 30°C is minderen in voerhoeveelheid noodzakelijk en op latere leeftijd krijgen ze voer met veel eiwitten. Voor zijn

piepkuikens gebruikt hij de Dino reeks van Versele-Laga start 1+2 en verder op latere leeftijd de 3+4. Naast de officiële voeding hebben de kuikens allemaal nog één of twee bijkomende kleurringen aan die gemaakt zijn van een colson-bandje. Die kleurringen wijzen op een bloedlijn en zijn van afstand te herkennen. Daardoor hoeft hij de dieren niet meer te grijpen om de bloedlijn te weten te komen.

Medicatie

Kalkoenen zijn gevoelig voor wormen en daarom is het noodzakelijk om te ontwormen. Die behandeling gebeurt hier ondanks de kersen toch viermaal per jaar met Flubenol. De eerste maal voor het begin van de leg, vervolgens halverwege de leg, na de legperiode en voor het tentoonstellingsseizoen. De eerste vijf dagen na de geboorte verstrekt hij elektrolyten (suikers en zouten) aan de kuikens. Alle dieren worden gevaccineerd (vleugelvlies) tegen pokken en NCD en bloedluis wordt ook bestreden met een product van Natural. Door de dieren continue over voer te laten beschikken (nooit een halve dag honger laten lijden) voorkomt men de gevreesde zwartkopziekte. Andere eventuele medicatie alleen bij een duidelijke vaststelling van een echt probleem.

Rassen

Zijn rassen selecteert hij na 14 weken o.a. op hun pootlengte. Bronskalkoenen staan nu eenmaal wat hoger op de poten, maar ook op de grondkleur die bij de Narragansett grijs is en bij de Bronskalkoen donker. Bij de Narragansett is de grondkleur erg belangrijk en de veeraftekening is zoals bij de Amerikaanse bronskalkoen. Het is een wildaftekening waar al het brons licht staalgrijs is geworden. Mooie exemplaren tonen deze kleur mooi licht en gelijkmatig. Door die lichte kleur bij de hennen is het noodzakelijk om de dieren uit het felle zonlicht te houden, anders ontstaan vlekken en onzuiverheden in de bevedering. Bij de Amerikaanse bronskalkoen is er onderscheid omdat de grondkleur van de staartafdekveren geelbruin is in plaats van donkerbruin en dat de zwarte golfaftekening meer grijs is. Bij de Narragansett is de streepaftekening veel strakker en loopt verder door dan bij de Bronskalkoen. En het zogenaamde tweede rad (kalkoenterm) in de grote staartafdekveren kan dan ook meer tot uiting komen.

Zicht op een gedeelte van de groene parken en kersenbomen.

Toegang tot een prima kuikenafdeling.

De huidige dwergkalkoenen versus een normale versie. Het verschil is al overduidelijk.

Carl fokt ook de dwergkalkoen die nog nergens ter wereld is erkend. Het is wel de bedoeling om dit ras officieel te laten erkennen. Maar ze moeten op alle lichaamsdelen nog wat verkleinen. De kleur van het verenpak (nu wit) is nog niet bepaald. Een ander voordeel is dat door de genetische mutatie het vlees nog sappiger is dan bij de grote versie en als excellent vlees wordt beschreven. Carl kan alleen gedurende maximaal acht weken, van begin oktober tot begin december, aan tentoonstellingen deelnemen. De topconditie kan niet langer aangehouden worden. Andere data kunnen niet i.v.m. zijn fokplanning. In principe neemt hij alleen deel aan de tentoonstellingen in Merelbeke en Affligem en in de jaren van de driejaarlijkse Europashow. Exponeren met dergelijke grote vogels is immers geen sinecure en vergt aangepast vervoer en vervoerskisten. De oorsprong van de Narragansett kalkoen ligt in de staat Rhode Island in de VS en zijn genoemd naar de plaatselijke Narragansett baai. Ze zouden ontstaan zijn uit kruisingen tussen oostelijke wilde kalkoenen en geïmporteerde zwarte kalkoenen uit Europa. Ze werden daar al in 1874 erkend als een Amerikaans kalkoenenras. De eerste import in Europa kwam in 1994 door de Nederlander Hans Schippers.

Weetjes

Carl is sinds jaar en dag bezig met het verwerven van kennis over kalkoenen. Bij het nalezen van zeer oude documenten en boeken over kalkoenenfok van overal ter wereld kan hij volgende conclusies trekken. Wat die mensen indertijd opschreven blijkt in zijn fokkerij helemaal te kloppen. En dat was allemaal zonder computer en andere digitale hulp. Het wiel heruitvinden hoeft eigenlijk niet meer! In zijn fokkerij werkt hij uitsluitend met nieuwigheden uit bewezen bronnen. Grootste hulp is de huidige wetenschap die kan zorgen voor betere en gemakkelijker zoekmethodes. Die hulp kan het voortbestaan van de oude kalkoenerassen waarborgen. Experimenteren is en blijft noodzakelijk om blijvend en zonder terugval en kwaliteitsverlies verder te fokken. Zo worden er o.a. nog regelmatig kruisingen ondernomen tussen de Narragansett en het Bronskalkoen om de vitaliteit en de veerleur optimaal te houden. Narragansett x Bronsvleugel geeft mooie donkere hennen. Narragansett x de F1 geeft dieren met een zeer

Carl met zeer veel uitleg over zijn manier van fokken.

mooie kleur. Narragansett x Narragansett kan na enkele generaties te witte dieren opleveren. Uit de bronskleurige dieren komen soms ook Narragansettkleurigen. Hanen in topform wegen 17 kg en daar kunnen 16 volwassen personen hun honger mee stillen.

Buiten het fokseizoen krijgen de fokdieren een onderhoudsvoer voor kalkoenen.

Via Carl is de Narragansett kalkoen nu verspreid over geheel Europa en andere werelddelen, maar ze zijn nog niet in alle landen erkend. Qua kleur en aftekening van de veren is de Narragansett een ietwat zilveren versie van de wildkleur. Dat zou komen door het geslachtsgebonden recessieve gen 'n' die ook voorkomt bij sommige wilde kalkoenen en sommige Europese kalkoenerassen. Zijn eerste Narragansett kuikens vielen uit Amerikaanse bronskalkoenen en dat was nog vòòr de eerste dieren in Europa geïmporteerd werden. Waarschijnlijk was de haan fokonzuiver en afkomstig uit vroegere kruisingen met Ronquières waarvan sommige kleurslagen onzichtbaar de narragansettfactor dragen. Zijn lijfspreuk is dan ook: "It's difficult to soar like an eagle when you work with turkeys."

Dank

Na het bezichtigen van de hokken en dieren had onze vriendelijke gastheer nog een PowerPointpresentatie over zijn fokkerij en drank en kalkoenenhapjes voor ons in petto. De sappige kalkoenburgers deden onze smaakpapillen en dorstige kelen dan ook volop trillen. Als er iemand de hobbyfok van kalkoenen geïnternationaliseerd heeft, dan is het Carl wel. Hij is geen eigenheimer 'hors categorie' en hoeft geen bodyguards. Fokkers zijn per definitie individualisten maar missen soms ongebreidelde en liefdevolle inzet. Carl is eerder een aristocratische snuffelhond die zelfs kalkoenen van overzee ruikt. Zijn manier van kalkoenen benaderen en aanvoelen is hogeschoolfok. Daar staan zelfs psychologen bij te stotteren! Het is oneindig veel meer dan een lucratieve bezigheidstherapie en circusedieren zullen zijn kalkoenen nooit worden. Maar ik begrijp wel dat vele hobbyfokkers niet warmlopen voor het zo geperfectioneerde en geautomatiseerde systeem van fokken. Het was hoe dan ook een zeer leerrijke dag en het was fijn om in Wiekevorst te zijn! ●